

Sakrální architektura

Blanka Rašticová

Kostel sv. Vavřince

Dominantou a současně jednou z nejdůležitějších staveb každé obce byl v minulosti, a nejenak tomu je ve většině obcí i dnes, kostel. Stavba, na niž je většina občanů hrdá ať už pro její vzhled, historickou nebo uměleckou hodnotu či význam, který sehraává v životě lidí, ve chvílích všednodenních i svátečních.

Kostel sv. Vavřince v Hluku se vypíná na údolní terase uprostřed obce, přístup k němu je po 21 stupních prostorného, v roce 1945 přebudovaného schodiště. Svým majestátným vzhledem přitahuje pozornost a zve ke vstupu. Je záhodno seznámit se s jeho historií i uměleckou výzdobou.

Začneme historií. Prameny hovoří o tom, že v Hluku byl kostel stejného zasvěcení dávno předtím, nežli byl postaven nynější barokní chrám. O tom původním, starém kostele však víme velmi málo. V roce 1691 farář Daniel Kirchner popsal kostel i jeho majetek v děkanské matrice. Uvádí, že kostel stál na stejném místě jako kostel stávající. Nepochybně se jednalo o stavbu menší, avšak rovněž jednolodní, uvnitř vybavenou třemi oltáři: sv. Vavřince, sv. Antonína a sv. Jana Křtitele. Z pramenů, jichž je poskrovnu, neboť většina písemností byla zničena při požáru fary v roce 1710, podrobnější popis vzhledu stavby nezjistíme, dochoval se v nich jen soupis liturgických předmětů z vybavení kostela.¹ Podle Kirchnera kostel nebyl vysvěcen.

Požár, který Hluk postihl v roce 1736, tento starý kostel zničil. Josef Václav Vavřinec z Lichtenštejna, který vládl za nezletilého Jana Nepomuka Karla z Lichtenštejna jako jeho poručník,² po požáru jednal rychle, Hluk nemohl zůstat bez duchovního místa. Oslovil významného barokního architekta Antona Erharda Martinelliho, pocházejícího z ještě významnějšího stavitelského italského rodu. Architekta, který si už získal uznání a věhlas za svou práci. Kostel na lichtenštejnském panství nemohl přece projektovat jen tak někdo...

1) JANČÁŘ, Josef. *Hluk - nejmladší město Slovácka*. Hluk 1970, s. 46.

2) Jan Nepomuk Karel z Lichtenštejna (8. července 1724–22. prosince 1748) byl synem Josefa Jana Adama z Lichtenštejna (27. 5. 1690–17. 12. 1732) a vnukem knížete Antonína Floriána z Lichtenštejna (28. května 1656–11. října 1721). Roku 1712 vymířela primogenitura Lichtenštejnů tzv. karlovskou linií vnukem Karla I. z Lichtenštejna. Jeho vnuk Jan Adam z Lichtenštejna ztratil syna v mladém věku, a proto svoji pozornost zaměřil na synovce Josefa Václava Vavřince (9. srpna 1696–10. února 1772), který měl převzít většinu majetku primogenitury. Tím by však nebylo dodrženo ustanovení rodové smlouvy z roku 1606, podle níž měl právo na většinu majetku Antonín Florián, který ale 1721 zemřel. Proto byl jmenován Josef Václav poručníkem jeho nezletilého syna Jana Nepomuka Karla (8. července 1724–22. prosince 1748). Po jeho předčasné smrti se Josef Václav stal hlavou celého rodu.

Obr. 1. Hlucký dřevěný kostel.
Podle pečeti z roku 1725.

Anton Erhard Martinelli patřil k předním barokním architektům, působil ve službách významných šlechtických rodů (například Schwarzenbergů) a vytvořil řadu barokních staveb po celé habsburské říši. Počátkem 18. století barokně přestavěl zámek Hluboká nad Vltavou, na Moravě vytvořil plány na stavbu či přestavbu kostelů v Bučovicích, Břeclavi i jinde.

Při koncipování plánů hluckého kostela se zřejmě přidržel půdorysného rozvržení kostela sv. Martina v Bánově, jenž souvisí s tvorbou jiného věhlasného barokního architekta Domenica Martinelliho. Kostel sv. Vavřince navrhl jako jednolodní stavbu na ose severovýchod–jihozápad, jejíž půlkruhově ukončené kněžiště je odsazeno a podél osy k němu přiléhá hranolová věž se zkosenými hranami. Na jihovýchodní stranu lodi navazuje čtyřboká sakristie s oratoří v patře, vystavěnou při rozsáhlé obnově kostela v roce 1854. Chrámová loď obdélníkového půdorysu má hrany rovněž zkosené a kouty zaoblené.

Boční fasády kostela jsou rozčleněny zdvojenými lizénami, které nesou vyloženou podstřešní římsu; ve vpadlých výplních jsou prolomena segmentově zaklenutá okna. Jihozápadní vstupní průčelí završené trojúhelníkovým štítem rovněž člení zdvojené lizény, které oddělují trojetážová pole s mělkými nikami uprostřed, v nichž jsou novodobé sochy světců, pořízené v roce 1954. Vlevo od vchodu je P. Marie Fatimská s růžencem, vpravo sv. Josef s Ježíškem. Uprostřed průčelí je situován hlavní vstup do kostela, ten druhý, boční je v severozápadní zdi lodi.

Obr. 2. Hlucký kostel sv. Vavřince,
dnešní stav. Foto Petr Titz.

Dominantou chrámu je věž, její zvonicevé patro člení odstupňované vpadlé výplně. Okna mají ve vrcholu segmentového záklenku klenák a na parapetu čabraku s kapkami.

K první opravě kostela došlo v roce 1817 za faráře Rafaela Tučapského, který současně nechal postavit první schodiště a v roce 1825 i dlážděnou cestu.³ Také jeho nástupce Matouš Kretschmer pečoval o zlepšení vzhledu kostela a jeho okolí, v roce 1838 bylo zpevněno zdivo kostela a pořízeny nové střechy pro kostel i věž. O čtyři roky později byly přeneseny hroby z okolí kostela na nový hřbitov.

Další, tentokrát důkladná oprava či spíše rekonstrukce musela být provedena v roce 1854. Na klenbách kostela se totiž objevily trhliny, a proto bylo nutno provést zásahy do statiky a zpevnění celé stavby. Následně byly v roce 1857 renovovány všechny tři oltáře. V průběhu druhé poloviny 19. století pak probíhaly další drobné opravy, tak např. v roce 1885 byla pořízena nová okna a dlažba.

Před koncem století, v roce 1898, došlo k významnému stavebnímu počínu. Původní sakristie umístěná pod věží byla orientována na sever a vyznačovala se vysokou vlhkostí. Knížecí architekt Gustav Neumann vyhotovil plány nové sakristie, její stavba byla zadána Josefu Šutovi, staviteli z Uherského Ostrohu. Následovala přestavba věže, jejíž rovnou střechu nahradila nová cibulová makovice. Stavbu prováděl Josef Schaniak z Uherského Hradiště, stavitel proslulý rychlostí a kvalitou svých staveb.⁴ Sakristie i věž byly vysvěceny současně v roce 1899. Tehdejší farář František Martilík oproti dosavadním zvyklostem neuložil do nové věže písemnosti s poselstvím pro budoucí generace, ale zapsal vše do farní kroniky. Celkovou podobu věže dotvořily v roce 1900 věžní hodiny, pořízené nákladem Jana z Lichtenštejna.⁵

Ve třicátých letech 20. století v kostele a jeho bezprostředním okolí opět nastal čilý stavební ruch. Nejprve byly v roce 1932 prováděny úpravy schodiště, prameny se zmiňují o tom, že v prostoru před pomníkem padlých měl být během oprav objeven 10 m dlouhý a 4 m široký sklep. Aby zůstal zachován, musel být obezděn. O rok později bylo v kostele a na faře zavedeno elektrické osvětlení a obě stavby se poprvé rozzářily o Štědrém večeru. V roce 1936 byla vyměněna střešní krytina, pořízeny nové okapy a také dřevěné okenice na věži. Vrchol stavebního úsilí přinesl rok 1940, kdy byly provedeny výrazné opravy uvnitř kostela, o nichž se zmíníme dále. O čtyři roky později byla kolem kostela vybudována kanalizace s cílem zbavit stavbu nežádoucí vlhkosti a současně došlo k úpravám cesty ke kostelu. Byly vykáčeny

3) *Farní úrad Hluk (= FÚ Hluk)*, Farní kronika, sv. I (1850–1990), s. 10.

4) Stavitel Josef Schaniak ml. (9. února 1845 až 7. března 1905) převzal rodinnou firmu po svém otci v roce 1885. Pro kvalitu odvedené práce a přiměřenou cenu byla jeho firma úspěšná při většině výběrových řízení na státní a obecní zakázky a získala věhlas v širokém okolí. Vybudovala mnoho domů v Uherském Hradišti, kde k nejznámějším Schaniakovým stavbám patří budova gymnázia. Jeho zásluhou vzniklo i mnoho kvalitních budov na venkově, především obecních a měšťanských škol.

5) Vyrobita firma Karla Adamce z Časlavi, *FÚ Hluk*, Farní kronika I, s. 49–50.

Obr. 3. Přístupová cesta ke kostelu sv. Vavřince. Foto Petr Titz.

staré švestky rostoucí v blízkosti kostela a celý terén byl vyrovnán. Po skončení války v roce 1945 byla zahájena výstavba nového schodiště, širšího a prostornějšího. V rámci terénních úprav celého areálu byly zbourány staré nevyhovující hospodářské budovy na západní a severní straně fary a postavena nová zídka oddělující farský dvůr. O dva roky později byly před kostelem zbourány pilíře s kamennými kalichy

Obr. 4. Hlavní oltář kostela sv. Vavřince. Foto Tomáš Martinák.

a místo nich byly postaveny nové žulové, na nichž byly umístěny žulové vázy určené k osázení květinami. Dokončení stavby připomíná pamětní kámen vsazený do zídky.

Žádná stavba, natož tak mohutná jako je kostel, nevydrží dlouho bez oprav. Tu je potřeba opravit omítky zvenčí (1955–1958) a je-li jejich oprava nekvalitní, musí se opakovat po dvaceti letech. Tak tomu

bylo i u našeho kostela. V roce 1978 současně s opravou omítek došlo k obnovení architektonických detailů zničených při předchozí opravě, jimiž byly římsy kolem oken, niky a lizény na fasádách. Hlucká farnost o kostel pečovala i v dalších letech, roku 1987 bylo pořízeno elektrické topení do kostela a byla vybudována ohradní zídka z bílých cihel v místě někdejší farské stodoly, zbourané o čtyři roky dříve. I v devadesátých letech se projevovala péče o kostel, na jaře roku 1996 byla opravena podlaha sakristie a presbytáře, vybudováno nové osvětlení a ozvučení kostela, pořízeno nové vybavení uvnitř chrámu.⁶ V závěru desetiletí pak byly prováděny úpravy nejbližšího okolí, jejichž součástí bylo i vykácení čtyř lip rostoucích u cesty ke kostelu. Také v současnosti farní úřad připravuje další potřebné úpravy, které přispějí k vylepšení stavu objektu i jeho okolí.

Stavební historii a vzhled exteriéru kostela jsme popsali, vstupme nyní společně do chrámu a věnujme pozornost jeho interiéru. Hlavní oltář i oba postranní pocházejí z období stavby kostela a jsou dílem sochaře Ignáce Morávka.⁷

Hlavní oltář se zděným sloupovým nástavcem (retabulem) je zasvěcen duchovnímu patronu kostela sv. Vavřinci. Plastika světce nahrazuje malířské plátno, je umístěna na soklu ve střední nice, nad níž je v oválné zlacené kartuši nápis SV. VAVŘINEC. Ruce má mírně rozepjaté podél těla, vpravo rošt, jeho typický atribut. U nohou světce dvě postavy andělů, z nichž jeden drží knihu a druhý roh hojnosti.

O něco níže stojí u paty sloupu po světcově pravici plastika sv. Václava držícího v pravé ruce praporec, levá ruka odtažená od těla s dlaní otočenou dopředu, u nohou erb s orlicí.

Vedle něj je postava sv. Rocha zpodobněného jako poutník v dlouhém oděvu, vpředu zdvižená suknice odhaluje ránu na stehně, na niž ukazuje levá ruka s napnutým ukazovákem. Světec je obutý do vysokých přehrnutých bot, v pravé ruce drží hůl s lahví, u nohou mu sedí pes držící v tlamě bochník chleba.

Pravou stranu oltáře vyplňují postavy sv. Floriána a sv. Vendelína. Florián je zpodobněn v obvyklém oděvu římského vojáka, postava v pohybově vyváženém postoji (kontrapost), při němž váha těla spočívá na levé noze, pravá je mírně nakročená, levá ruka drží praporec, v pravé ruce mušlovitá nádoba s vytékající vodou. Postava sv. Vendelína je mírně pootočená, oběma rukama drží hůl, u nohou ovce a dobytče, u pasu zavěšená torna.

V nástavci uprostřed tři andělé s rozepjatými křídly, pravý z nich drží v rukou věnec a prostřední symbol vzkříšení – zelenou ratolest,

6) Zpovědnice a sedes pro kněze, sedadla pro ministranty, nábytek do sakristie aj.

7) Ignác Morávek (1711–1769), syn Martina Ignáce Morávka a Juliany Kusovské. Otec, vyučený truhlář a žák pražského sochaře Jana Brokofa, provozoval v Polné dílnu vybavující tamější kostely řezbářskými a sochařskými díly. V jeho dílně se vyučil jak Ignác, tak jeho bratr Viktor Václav, nejslavnější sochař z rodiny Morávků. Na konci třicátých let 18. století se Ignác přestěhoval na jihovýchodní Moravu, první sochařské práce zde vytvořil pro kostel sv. Andělů strážných ve Veselí nad Moravou v roce 1739. Hned nato získal zakázku na sochařské zařízení kostela v Hluku. V té době se trvale usadil v Uherském Hradišti a brzy po dokončení práce v Hluku dostal zakázku ve Starém Městě, Uherském Ostrohu a Uherském Hradišti.

Obr. 5. Svatostánek s klečícími anděli.

po bocích andělé sedící na mohutných volutách. Oltář završuje robustní profilovaná římsa zdobená plastickým zlaceným ornamentem s florálními motivy.

Postavy světců a andělů jsou vypracovány ve štuku a kromě typických znaků Morávkovy tvorby vykazují podle odborníků jisté prohloubení svébytného výrazu a účinnější práci s hmotou. Umělec se zde však oproti své pozdější tvorbě nedokázal vyvarovat určité tvarové rozkolísanosti a nahodilosti.

Oltářní mensa obložená umělým kamenem nese dřevěný bíle natřený a bohatě zlacený svatostánek se dvěma postavami klečících andělů, který pochází z 19. století.

Při vítězném oblouku v čelních koutech lodi se nacházejí dva protějškové retabulové oltáře s podobným kompozičním schématem jako hlavní oltář.⁸ Oba mají střední niku ohraničenou dvojicí kanelovaných pilastrů zakončených korintskými hlavicemi. V nice jsou umístěny postavy světic, jimž je oltář zasvěcen.

Mariánskému oltáři umístěnému na evangelijní straně dominuje novodobá plastika P. Marie Lurdské se svatozářím ze stříbrných hvězd zakoupená místním růžencovým spolkem v roce 1893 od Josefa Krejčíka z Prahy. Nad nikou v plastické kartuši mariagram (monogram P. Marie tvořený velkým písmenem M, do něhož jsou vepsána všechna další písmena jména). Na bocích na soklech z červeného kamene stojí dvě plastiky světic vytvořené Ignácem Morávkem. Vlevo sv. Markéta v dlouhém řasnatém rouchu, v levé ruce drží otevřenou knihu, pravá

8) Podle Řehoře Wolného všechny tři oltáře byly vysvěceny olomouckým sufragánem Aloisem hrabětem Krakovským z Kolovrat teprve 16. října 1803.

Obr. 6. Mariánský oltář P. Marie Lurdské. Foto Petr Titz.

Obr. 7. Symbol Ducha svatého na oltáři P. Marie Lurdské. Foto Petr Titz.

ruka je volně spuštěná podél těla. Vpravo sv. Apolena obdobně oděná, v pravé ruce směřující k hrudi drží kleště připomínající její mučení, levá je pokrčená před hrudí. Nástavec zdobí symbol Ducha svatého obklopeného andílčimi hlavičkami, na obou bočních volutách sedí andělci. Uprostřed profilované římsy završující nástavec je plastika sedícího archanděla Gabriela s lilí v pravé ruce, levou ruku má zdviženou s dlaní otočenou k věřícím.

Obr. 8. Oltář sv. Barbory.
Foto Petr Titz.

Obr. 9. Symbol božího oka na oltáři
sv. Barbory. Foto Petr Titz.

Na epištolní straně je oltář sv. Barbory, v nice plastika světice, jež je obdobně jako P. Marie novodobá, pořízená v roce 1893. Nad nikou bohatě zdobená kartuše se jménem světice uprostřed. Sv. Barboru doprovázejí obvyklé atributy, jimiž je věž u nohou, kalich v levé a paví pero v pravé ruce. Hlavu světice rámuje původní paprscitá zlacená svatozář. Po bocích postavy světců od Ignáce Morávka, vlevo sv. Jan Nepomucký oděný v dlouhém řasnatém rouchu, přes něj rocheta, na hlavě má bired,

Obr. 10. Kazatelna v kostele sv. Vavřince. Foto Petr Titz.

v levé ruce drží kříž opírající se o rámě, pravá ruka je volně spuštěná podél těla. Vpravo blahoslavený Jan Sarkander oděný podobně jako Jan Nepomucký, obě jeho ruce spočívají na hrudi a drží palmetu.

Oltářní nástavec má obdobný charakter jako na oltáři P. Marie, uprostřed je však symbol božího oka. Nad profilovanou římsou postava archanděla Michaela držícího v levé ruce váhy a v pravé plamenný meč.

Při bližším zkoumání výrazového pojetí figur na obou bočních oltářích zaznamenáme, že oproti plastikám hlavního oltáře vykazují klidně vedenou linii, subtilnost a rokokovou malebnost, jež je patrná zejména v jejich graciózních postojích.

Součástí vybavení kostela je také přízední kazatelna. Na vrcholu její stříšky je umístěna původní alegorie matky církve zpodobněná v postavě ženy v dlouhém řasnatém oděvu, hlavu zavínutou rouškou, v levé ruce držící kříž, pravá volně spuštěná podél těla, dlaň obrácena vzhůru. Svým pojetím se v tomto případě Ignác Morávek přiklonil ke klasicistnímu projevu.

Strop kazatelny zdobí drobná plastika zpodobňující Ducha svatého, kamenné zábradlí schodiště kazatelny je zdobeno prolamovacím ornamentem, na ambonu tři zlacené plastické ozdoby s florálním motivem.

V roce 1940 při velkých opravách kostela byla stará dřevěná kazatelna nahrazena novou zjednodušenou kopií, obloženou umělým kamenem. Současně byla v kostele vyměněna dlažba, kamenné schody u oltářů byly nahrazeny novými z umělého kamene a umělý kámen byl použit i k obložení vchodu ze sakristie do kostela a kamenných sloupů podpírajících kůr. O rok později dostala obložení z umělého kamene i stará kamenná křtitelnice. Nad ní byl zavěšen obraz Madony, který údajně dle nápisu na zadní straně daroval hluckému kostelu koželužský mistr Franz Kleiner s manželkou Dorotheou v roce 1810.⁹

Chrámovou loď osvětluje kovový pozlacený šestiramenný lustr, zakoupený v roce 1901 ve Vídni. Denní světlo proudí skrze malovaná okna, na nichž jsou zpodobněni na evangelijní straně v presbytáři sv. Jan Křtitel, v lodi sv. Anna, sv. Josef. Na epištolní straně v lodi sv. František z Assisi s Ukřižovaným, sv. Václav a na kůru sv. Cyril a Metoděj.¹⁰

Stěny lodi kostela na obou stranách zdobí řezbářsky kvalitně zpracovaná křížová cesta, kterou v roce 1940 vytvořil kutnohorský řezbář František Charvát.¹¹

K vybavení kostela náleží i drobné plastiky, z nichž vzpomeneme sochy sv. Antonína Paduánského, Božského srdce Páně a Srdce P. Marie, P. Marie Hostýnské, sv. Terezie Ježíšovy a sv. Jana (Dona) Bosca.¹²

V jihozápadní části lodi nad vchodem do kostela je situována kruchta podklenutá pruskými klenbami nesenými hranolovými pilíři. Uprostřed jejího konvexně vypjatého parapetu je zasazena pískovcová kartuše s latinským nápisem, který nám sděluje okolnosti výstavby kostela v roce 1741. Kromě jména již vzpomenutého nezletilého

Obř. 11. Stará výmalba kostela sv. Vavřince.

9) Obraz dnes visí na faře.

10) Okna v roce 1930 darovali: kaplan Jan Machatý (s obrazem sv. Jana Křtitele), farář Karel Namyslov, čestný občan Hluku (s obrazem sv. Anny), rodiny Rybníkářova a Mitáčkova (s obrazem sv. Václava), Bratrstvo sv. Růžence, terciáři a hluchtí občané – nositelé jmen František a Josef, *FÚ Hluk, Farní kronika I*, s. 99

11) Předchozí křížová cesta byla pořízena v roce 1880, prameny mlčí o jejím dalším osudu.

12) Sochy Božského srdce Páně a Srdce P. Marie darovala v roce 1918 rodina Pospíškova s přáteli. Socha P. Marie pochází z třetího bočního oltáře, který byl v roce 1925 pro kostel zakoupen od sester sv. Františka ve Šternberku. Novogotický oltář nehodící se do barokního interiéru byl v roce 1940 odstraněn a socha byla umístěna ke vchodu na kruchtu. Sv. Terezií zakoupili v roce 1934 sourozenci Marie a František Kadlecovi od firmy Fr. Ruber v Brně, plastiku sv. Jana Bosca daroval Otakar Holub, farář v Ostrožské Nové Vsi v roce 1965, restaurována byla v roce 1997.

Obr. 12. P. Marie Hostýnská.
Foto Petr Titz.

Obr. 13. Kruchta nad vchodem do kostela sv. Vavřince. Foto Petr Titz.

patrona kostela, na jehož náklady byl vystavěn, a jeho poručníka je zde vzpomenua také další osobnost, která se na výstavbě podílela. Byl jí Jan Maxmilián Žižka z Trocnova, hospodářský správce panství, který měl na starosti dozor nad průběhem stavby. AEDIFICATUM/ SUB SERENISSIMIS, AC CELSISSIMIS/ PRINCIPIBUS DE ET IN LIECHTENSTEIN/ IOANNE NEPOMUCENO, CAROLO, AD HUC PUPILLO/ QUA/ GRATISISSIMO PATRONO EXPENSAS TRIBUENTE, IOSEPHO/ WENCESLAO TUTORIO NOMINE GRATIOSE ORDINANTE/ AC SUB/ PERILLUSTRI, AC GENEROSO DOMINO/ IOANNE/ MAXIMILIANO ZISCHKA DE TROZNOVA/ QUA CONSILIARIO AECONOMICO ORDINATIONEM/ FIDELITER PROMOVENTE/ ANNO: MDCCXLI.¹³

13) Překlad: Založeno za nejjasnějších a nejvznešenějších knížat z Lichtenštejna Jana Nepomuka Karla, tehdy nezletilého, který milostivě jako patron poskytl peníze, a Josefa Václava, jeho poručníka, jehož jménem to bylo nařízeno, a za přejasného a urozeného pana Jana Maxmiliána Žižky z Trocnova, který věrně vykonal nařízení ekonomické rady.

Obr. 14. Detail kartuše na kruchtě kostela sv. Vavřince. Foto Petr Titz.

Na kruchtě vede původní šnekové dřevěné schodiště, kde jsou v truhlářsky kvalitně zpracované skříně zdobeny zlatenými rostlinnými motivy a završené římsovým vlysem uloženy varhany vyrobené firmou Rieger z Krnova. Nejedná se o původní varhany, neboť jejich osud poznamenala nejprve první světová válka a později i necitlivý zásah. V roce 1918 podlehly píšťaly původních varhan válečným rekvizicím, o 4 roky později, v roce 1922, se podařilo shromáždit dostatek finančních prostředků k zakoupení nových a současně k provedení potřebných oprav. Tak sloužily hluckým věřícím až do roku 1946, kdy byly v Polešovicích zakoupeny varhany jiné, instalované v tamním kostele v roce 1927. Staré skříně varhan pak byly spáleny.

Z kůru se naskýtá pohled na klenbu kostela. Loď i kněžiště jsou zaklenuty pruskými klenbami, jejich pasy dosedají na mohutné přízvední pilíře překryté pilastry s římsovitými hlavicemi. Podvěží je zaklenuto křížově, sakristie a oratoř plochostropě.

Ve třech polích valené klenby lodi jsou v plastických štukových rámech umístěny tři fresky, čtvrtá je situována na přechodu mezi lodí a kněžištěm a poslední v kněžišti. Vzhledem k nedostatku písemných pramenů nelze spolehlivě zachytit jejich historii. Podle původních barokních rámců i dalších poznatků lze usuzovat, že klenba kostela byla zdobena freskami patrně již v době jeho dokončení. Při požáru kostela v roce 1882 byly fresky dosti poškozeny, ještě horší zásah však nastal v roce 1940, kdy při opravě kostela byly tři z nich přemalovány místním malířem Janem Smitalem. Farní kronika bez bližších podrobností uvádí, že předtím byly v kostele čtyři staré fresky, představující Nej-

Obr. 15. Freska znázorňující Nejsvětější Trojici. Foto Petr Titz.

Obr. 16. Freska Nanebevstoupení Páně. Foto Petr Titz.

světější Trojici, Nanebevzetí P. Marie, sv. Cyrila a Metoděje a sv. Cecilii. Dále zaznamenává, že výjev s Nejsvětější Trojicí nahradil J. Smital jesličkami a Pannou Marií v hluckém kroji. Obraz tehdy vyvolal velký rozruch nejen ve městě, ale i v okolí. Místo starší fresky s nápisem *Aj stánek Boží s lidmi* zpodobnil Krista Krále a sv. Cyrila a Metoděje překryla malba sv. Antonína, jen sv. Cecilie zůstala zachována. Později byly všechny fresky zatřeny bílou barvou. V roce 1997 při malování interiéru kostela bylo v průběhu restaurátorského průzkumu zjištěno, že restaurovat lze pouze fresku Nejsvětější Trojice a sv. Cecilie, všechny ostatní byly zničeny.¹⁴

Nejstarší z fresek zachycuje Nejsvětější Trojici v typickém zpodobnění, je situována na přechodu mezi lodí a kněžištěm. Jedná se o kvalitní barokní práci, zřejmě součást původní výzdoby kostela.

Další dvě fresky na klenbě lodi kostela byly nenávratně zničeny, proto v letech 1997–1998 vytvořil Robert Zálešák technikou čisté fresky nové malby. První z nich, před kněžištěm, zachycuje výjev Nanebevzetí P. Marie a druhá, situovaná uprostřed klenby, Nanebevstoupení Páně. Třetí z fresek vytvořených Robertem Zálešákem je v kněžišti, jsou na ní andělé, z nichž někteří drží andělské trouby, jiní nápisovou pásku s nápisem *SVATÝ, SVATÝ, SVATÝ*.

Poslední freska se nachází nad kůrem, je na ní zpodobněna sv. Cecilie, patronka varhaníků. Světička sedící u varhan je oděná v čer-

¹⁴⁾ V letech 1997–1998 byly fresky restaurovány akad. malířkou a restaurátorkou Ludmilou Zálešákovou a akad. malířem Robertem Zálešákem z Bánova.

Obr. 17. Freska sv. Cecílie nad kúrem.
Foto Petr Titz.

veném rouchu, přes něj má světlý plášť. Vpravo v popředí anděl hrající na harfu, nad ním polopostava anděla hrajícího na loutnu. Vlevo v pozadí jsou tři ženské postavy. Jedná se o kvalitní práci z období kolem poloviny 19. století, její autorství nebylo určeno.

K výbavě kostela náleží i zvony. O těch nejstarších kusé prameny mlčí, pouze Řehoř Wolný uvádí, že na věži visely tři zvony, umíráček a sanktusník. První podrobnější zmínku o nich najdeme teprve v souvislosti s válečnou rekvizicí v roce 1917, jíž podlely dva zvony. Větší z nich o váze 3 250 kg, zasvěcený sv. Kříži, byl rekvírován 13. května, menší zasvěcený sv. Vavřinci a pořízený v roce 1886 z darů občanů pak 17. září. Na věži zůstal třetí zvon neznámého zasvěcení a umíráček. Nové zvony byly pro kostel zakoupeny v roce 1923, větší z nich vážící 406 kg byl zasvěcen sv. Vavřinci, menší, 218 kg těžký, P. Marii. Oba zvony zhotovil zvonář Oktavián Winter v Bru-mově, slavnostně posvěceny a instalovány byly v neděli 12. srpna za hojné účasti věřících. Za necelá dvě desetiletí, v roce 1942, byly tyto dva nové i starší zvon rekvírovány, třetí zmiňován není a na věži kostela zůstal jen umíráček. Po válce se hluchí občané snažili své zvony najít, a proto se vydali do Prahy, kde Na Manínách byly uloženy zvony, které unikly potupnému osudu přetavení ve smrtící zbraně. Pátrání však bylo neúspěšné. O dva roky později byly hluc-kému kostelu přiděleny dva staré zvony, o které se po válce nikdo

Obr. 18. Zvon kostela sv. Vavřínce vyrobený v roce 1648.
Foto Petr Titz.

nepřihlásil. Lze usuzovat, že původně visely na věži kostela někde v Sudetech. Menší ze zvonů je pravděpodobně starší, než byly zvony původní. Ulil ho neznámý zvonař, snad mistr označený N. S., v roce 1648. Na krku a věnci nese plastický ornamentální vlys s florálními motivy a mezi zdvojenými liniemi latinský nápis: ANNO 1648 N. S. SOLI DEO GLORIA.¹⁵

¹⁵⁾ Samému Bohu sláva.

Obr. 19. Druhý zvon kostela sv. Vavřince s viditelným reliéfem sv. Šimona a Judy. Foto Petr Titz.

Druhý z přidělených zvonů je nejen větší, ale také bohatěji vyzdobený. Kromě dvou plastických ornamentálních vlysů na krku zvonu zdobí jeho boky reliéfy Malé Kalvárie se sv. Magdalenou a na protější straně reliéf sv. Šimona a Judy. Výzdobu doplňuje nápis, rozdělený do třech částí. První se nachází na krku zvonu mezi ztrojenými liniemi: HEILIG + HEILIG + HEILIG + IST UNSER GOTT. GOSSE MICH IOHANN

Obr. 20. Náhrobek Jana Nepomuka Hoffmana z roku 1770 zasazený do zdi kolem kostela sv. Vavřince.
Foto Petr Titz.

16) Zvonař Jan Baltazar Crommel byl německý zvonář konce 17. a začátku 18. století působící převážně v severních Čechách, kde se nachází nejvíce jeho zvonů. Prozatím jsou známy jeho zvony z let 1692–1719. Většina jeho zvonů nese nápisy v němčině, a jeho jméno se proto objevuje spíše v německé podobě. Pokud jde o příjmení, někdy bývá v literatuře uvedeno též v podobě Grommel, což může být způsobeno chybným přečtením nápisu. V nápisech se objevuje též podoba Crommeli.

17) Svatý, svatý svatý je náš Bůh. Ulil mne Jan Baltazar Coommel v Ústí roku 1717. Svatí patroni Simone a Judo, proste za nás u Boha.

18) Nápis je rozdělen do devíti řádků: Z povinné Wdiečnostj / Otcy svému / Roku 1770ho zemřelému / Johann Nepom. Hoffmann / Kanownik Lwowsky / tuto Pamatku zustawil / Žadagic o nábožné / za svou y gehu dussy zpomenuť.

BALTHASAR KROMMEL IN AUSSIG ANNO 1707.¹⁶ Druhou část nápisu najdeme u reliéfu dvojice světců: H: H: PATRONEN SIMON UND IUDA, BITTET GOTT FÜR UNS. Poslední část je situována u druhého reliéfu: KYRIE ELEISON, CHRISTE ELEISON, KYRIE ELEISON.¹⁷

Nejmenší zvon na věži, umíráček, byl v roce 1964 přelit zvonařem Josefem Dytrychem v Brodku u Přerova, který ho vyzdobil reliéfem Madony s dítětem a nápisovým vlysem.

Na závěr věnujme pozornost ojedinelému svědkovi dob minulých, náhrobku zasazenému do zdi kolem kostela. Jeho pískovcová deska obdélníkového tvaru s rytými kruhy v rozích nese uprostřed nápis, jenž vypovídá o tom, že tento náhrobek pořídil pro svého otce v roce 1770 Jan Nepomuk Hoffman.¹⁸

Obr. 21 a, b. Budova fary vedle kostela sv. Vavřince a detail znaku nad jejím vchodem. Foto Petr Titz.

Fara

V sousedství kostela stojí jednopatrová budova fary, postavená v roce 1780. Původní farní budova byla jednoduchým slámou krytým stavením, jehož chatrný stav popsal farář Matouš Kretschmer ve farní kronice. Za pozornost stojí také jeho zjištění, které náhodně učinil v prostoru velké světnice v místech původní fary. V podlaze objevil velký otvor, na nějž navazovala chodba vykopaná v zemi, z větší části zasypaná. Původně vedla asi 2 sáhy kolmo dolů a poté šikmo ke studni před farou a podél farského sklepa. Funkci chodby mu objasnili pamětníci, Hlučané se v neklidných válečných časech skrývali před nájezdníky pod zemí. V zemních jámách uchovávali také své zásoby, zejména obilí, sám Kretschmer našel na faře tři takové jámy, stejně jako chodbu je nechal zasypat.

O výstavbu nové fary se zasloužil farář František Stárek, který nejenže přiměl patrona k výstavbě, ale sám poskytl obnos 1 000 zlatých. Farní budova má obdélný půdorys, její hlavní průčelí je členěno nízkou podezdívkou. Pravoúhlý vchod do budovy, přístupný po pěti-
stupňovém schodišti, je situován uprostřed. Nad ním je umístěna kopie kamenného plastického erbu Lichtenštejnů.¹⁹ Přízemí objektu je členěno dvojicí oken na každé straně od vchodu, v patře odděleném kordonovou římsou je pět oken vsazených do líce zdiva. Boční fasá-

19) Pískovcová kopie byla vytvořena akad. sochařem Pavlem Gabrhelem, originál je uložen na faře.

Obr. 22. Barokní poklona pod Babíma horama. Foto Petr Titz.

du budovy člení tři okna. Podstřešní profilovaná římsa nese valbovou střechu. Uvnitř budovy jsou místnosti v přízemí zaklenuty valenou klenbou, v patře jsou plochostropé.

Fara navazuje na areál kostela a představuje kvalitní barokní architekturu, v roce 1958 byla zapsána do státního seznamu nemovitých kulturních památek.

Drobné sakrální stavby

K nejhodnotnějším drobným duchovním stavbám na hluckém katastru patří nesporně barokní poklona pod Babíma horama. Podle tradice měla být postavena na místě údajné bitvy v roce 1421. Jedná se o kvalitní doklad barokní lidové architektury, postavený v první polovině 18. století. Má obdélníkový půdorys, členěna je nízkou podezdívkou. Uprostřed všech čtyř stran je půlkruhově zaklenutá nika, nároží jsou zvýrazněna lizénami, završenými římsami. Podstřešní římsa je jednoduchá a nese střechu ve tvaru čtyřbokého stanu. V jejím vrcholu je umístěn kovový kříž. Poklona byla naposled opravena nákladem města v letech 1999–2000 a o dva roky později prohlášena kulturní památkou.

Z barokního období pocházejí také podstavce dvou křížů v obci. První z nich stojí v blízkosti křižovatky na konci města a je datován rytým letopočtem 1780. Původní kříž byl zničen a v roce 1922 ho na-

Obr. 23. Kříž v blízkosti křižovatky na konci města Hluku, barokní podstavec je datován rytým letopočtem 1780.
Foto Petr Titz.

hradil kříž současný. Druhý kříž najdeme na rozcestí ulic Antonínské a Lán. Barokní kamenný sokl rustikálního charakteru pochází údajně z roku 1781, na něj navazuje historizující kříž. Naposled byl opraven v roce 2002.

Kříž na hřbitově zhotovený Ernstem Melnitzkým pochází z poslední čtvrtiny 19. století.²⁰ Vpředu na soklu kříže je umístěna pamětní deska kněze Ignáce Černíka.

Kříž na Šefranici byl postaven v místech někdejšího cholerového hřbitova. Epidemie této zhoubné nemoci postihla Hluk ve třicátých

20) Sochař a kameník Ernst Melnitzký se narodil 4. listopadu 1838, zemřel 6. dubna 1889 v Olomouci. Je např. autorem kříže v Hranicích z roku 1864, sochy Ježíše Krista v Olomouci z roku 1864, v letech 1869–1879 restauroval spolu s Franzem Kottasem olomoucký Edelmanův palác, v letech 1874–1886 kostel sv. Mořice v Kroměříži, ale především v roce 1879, po 45 letech od poslední opravy, restauroval monumentální olomoucký sloup Nejsvětější trojice.

Obr. 24. Kříž na hluckém hřbitově z poslední čtvrtiny 19. století.
Foto Petr Titz.

letech 19. století dvakrát po sobě. Poprvé v roce 1831 a farní kronika uvádí, že během osmi týdnů zemřelo 80 lidí. Druhé epidemii trvající stejnou dobu v roce 1838 podlehl na 280 osob. Kříž historizujícího slohu nechala na své náklady postavit v roce 1903 Rolnická záložna v Hluku a vysvěcen byl 14. srpna.²¹ Z roku 1911 pochází litinový kříž se zděným soklem v Širokých polích, který dali přestavět manželé Tomáš a Kateřina Sadílkovi.

Z dalších křížů v obci vzpomeňme kamenný kříž v Boršické ulici vytvořený kameníkem Gregorem z Uherského Brodu a pořízený na náklady Bratrstva sv. Růžence s pomocí dobročinných občanů v roce 1928, stejný kameník zhotovil také kříž stojící ve Staré hoře, pořízen byl v roce 1925 vdovou Annou Pavlasovou. Rodina Mitáčkova a Kateřina Podlasová nechali pořídit v roce 1948 kamenný kříž nad přehradou. V roce 1956 byl u silnice do Uherského Hradiště v trati Žabince vybudován nákladem sourozenců Jana a Marie Nemravových místo starého železného kříže, vyvráceného nákladním autem, kříž kamenný.

Na katastru města najdeme i několik soch.²² U paty schodiště ke kostelu stojí socha sv. Jana Nepomuckého, pod Husí horou socha sv. Antonína Paduánského, postavená v roce 1948. Podnět k jejímu pořízení dala rodina Říhova, která přispěla větším obnosem, zbývající část byla získána sbírkou mezi občany. Snad nejvíce útrap přinesla moderní doba spojená s rozvojem automobilové dopravy soše P. Marie na Husí hoře. Původní socha byla pořízena nákladem Rolnické záložny v Hluku v roce 1894 a zhotovil ji sochař a kameník Jan Čingroš. Při několika dopravních nehodách byla poškozena natolik, že ji už nebylo možno opravit. Proto byla v roce 1998 nahrazena sochou novou, z té původní zůstal pouze kamenný podstavec.

21) *FÚ Hluk, Farní kronika I*, s. 57.

22) Kromě dále zmíněných soch je ve farní kronice uváděna socha sv. Floriána z první poloviny 18. století, která byla v roce 1960 poškozena rozjařenými rekruty. Po opravě provedené kameníkem Hladkým z Uherského Brodu byla přenesena k pomníku padlých, později blíže ke kostelu na místo, kde dnes stojí misijní kříž z roku 1999. V roce 1997 byla natolik zchátralá, že ji nebylo možno opravit, a proto byla odstraněna.